

INSPEKCJA
WETERYNARYJNA
**GŁÓWNY LEKARZ
WETERYNARII**
Krzysztof Jażdżewski

Warszawa, dnia 12 sierpnia 2024 r.

**Dobre praktyki
przy uśmiercaniu świń z konieczności
w gospodarstwie (zakładzie)
nr WOZH.400.1.40.2024**

Opracowano w:
Główny Inspektorat Weterynarii
Biuro Zdrowia i Ochrony Zwierząt

Główny Inspektorat Weterynarii ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa
tel.: (22) 623-20-88 fax: (22) 623-14-08 e-mail: wet@wetgiw.gov.pl www.wetgiw.gov.pl

I. Wprowadzenie

Celem niniejszego dokumentu jest wskazanie dobrych praktyk przy uśmiercaniu świń w gospodarstwie (zakładzie) z zachowaniem zasad dobrostanu oraz opis warunków i praktyk niezbędnych w tym zakresie.

Mając na względzie zapisy preambuły do Rozporządzenia Rady (WE) NR 1099/2009 z dnia 24 września 2009 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania zwanego dalej „rozporządzeniem 1099/2009” należy wskazać następujące aspekty.

1. Uśmiercanie zwierząt produkcyjnych odczuwających silny ból, w przypadku gdy nie istnieją ekonomicznie opłacalne sposoby jego złagodzenia, jest obowiązkiem etycznym. W większości przypadków zwierzęta mogą być uśmiercone z poszanowaniem odpowiednich warunków dobrostanu. Jednakże w wyjątkowych okolicznościach, takich jak wypadki na odległych obszarach, gdy do zwierząt nie może dotrzeć wykwalifikowany personel i urządzenia, stosowanie się do optymalnych przepisów w zakresie dobrostanu mogłoby przedłużyć ich cierpienie.

Dlatego też dla dobra zwierząt należy wyłączyć uśmiercanie z konieczności ze stosowania niektórych przepisów niniejszego rozporządzenia.

2. Czasami zwierzęta mogą być niebezpieczne dla ludzi, narażając ludzkie życie, zadając poważne obrażenia lub przenosząc śmiertelne choroby. Zazwyczaj zapobiega się tym zagrożeniom przez odpowiednie krępowanie zwierząt, lecz w pewnych okolicznościach może być również konieczne uśmiercenie niebezpiecznych zwierząt, aby położyć kres takim zagrożeniom. **W tych okolicznościach, ze względu na nagłość przypadku, uśmiercenie nie zawsze może być przeprowadzone w najlepszych warunkach dobrostanu. Dlatego też w takich przypadkach konieczne jest odstępianie od obowiązku ogłuszania.**

Niniejszy dokument zawierający opis dobrych praktyk został opracowany na podstawie aktów prawnych dotyczących ochrony zwierząt, w szczególności rozporządzenia 1099/2009 i jest zgodny z obowiązującymi przepisami. Rozporządzenie ustanawia przepisy dotyczące uśmiercania zwierząt hodowanych lub utrzymywanych w celu produkcji żywności (...) oraz działań związanych z uśmiercaniem.

Zgodnie z definicją „uśmiercanie” oznacza każdy celowo wywołany szereg czynności, który powoduje śmierć zwierzęcia.

Należy podkreślić, że w przypadku uśmiercania z konieczności poza rzeźnią lub w sytuacjach, w których zastosowanie się do tych przepisów spowodowałoby natychmiastowe i poważne zagrożenie dla zdrowia lub bezpieczeństwa ludzi, nie mają zastosowania przepisy rozdziału II, z wyjątkiem jego art. 3 ust. 1 i 2, rozdział III i rozdział IV, z wyjątkiem art. 19 rozporządzenia 1099/2009.

II. Postępowanie w przypadku uśmiercania świń z konieczności.

Właściciel/posiadacz stada lub osoba sprawująca opiekę nad zwierzętami wyznaczona przez właściciela i posiadająca odpowiednie kwalifikacje (zwani dalej „osobą odpowiedzialną”) powinna niezwłocznie zaopiekować się świnia, która wykazuje objawy choroby, wady wrodzone prosiąt lub urazu (zranienie, kontuzja) celem dokonania oceny jej stanu.

Osoba odpowiedzialna mając na uwadze kondycję zwierzęcia, podejmuje decyzję o odseparowaniu zwierzęcia. Odseparowanie zwierzęcia ułatwi przeprowadzenie jego oględzin przez osobę odpowiedzialną, zapewni zwierzęciu spokój oraz ułatwi obserwację jego stanu zdrowia, a w przypadku uśmiercenia z konieczności izolację od pozostałych zwierząt.

W przypadku, gdy objawy choroby lub urazu nie wiążą się z widocznymi objawami cierpienia zwierzęcia, osoba odpowiedzialna powinna skonsultować się z lekarzem weterynarii, który tak szybko jak to możliwe oceni, czy zwierzę kwalifikuje się do leczenia lub powinno zostać poddane uśmierceniu z konieczności w gospodarstwie (zakładzie).

W przypadku, gdy objawy choroby lub urazu wiążą się z widocznymi objawami cierpienia zwierzęcia i nie ma praktycznej możliwości ich złagodzenia lub zachowanie zwierzęcia stanowi realne zagrożenie dla zdrowia pozostałych zwierząt lub bezpieczeństwa personelu gospodarstwa, osoba odpowiedzialna podejmuje decyzję o uśmierceniu zwierzęcia.

W przypadku, gdy pomimo podjętego leczenia, zwierzę wykazuje objawy cierpienia, a leczenie nie rokuje wyzdrowienia zwierzęcia należy podjąć decyzje o uśmierceniu z konieczności.

Podjmując decyzję o uśmiercaniu zwierząt z konieczności, osoba odpowiedzialna kieruje się względami humanitarnego skrócenia cierpienia zwierzęcia, które ma zostać uśmiercone, bezpieczeństwem personelu gospodarstwa oraz rodzajem metody możliwej do użycia w celu dokonania uśmiercenia z konieczności.

III. Ubój z konieczności zwierząt jako alternatywa dla uśmiercania z konieczności.

W przypadku zwierzęcia, które uległo urazowi, który uniemożliwia mu poruszanie się bez bólu i tym samym wyklucza go z transportu do rzeźni, osoba odpowiedzialna może rozważyć opcję:

1. uboju w gospodarstwie (zakładzie), a tusze przenieść do rzeźni zgodnie z wytycznymi Głównego Lekarza Weterynarii zamieszczonymi na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Weterynarii pod linkiem: <https://www.wetgiw.gov.pl/nadzor-weterynaryjny/uboj-z-koniecznosci-zwierzat-gospodarskich-kopytnych-pozarzeznia>
2. uboju w gospodarstwie (zakładzie), w celu produkcji mięsa na użytek własny zgodnie z przepisami zawartymi w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 października 2010 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji mięsa przeznaczonego na użytek własny (Dz.U. 2021, poz. 2059 tekst jednolity).

UWAGA: Rozdział III wytycznych dotyczy wyłącznie **uśmiercania** z konieczności świń, których mięso czy inne części nie mogą być przeznaczone do spożycia przez ludzi.

IV. Kryteria podejmowania decyzji o uśmiercaniu z konieczności

W praktyce działalności gospodarstw zajmujących się chowem i hodowlą świń występują sytuacje, w których to osoba odpowiedzialna musi niezwłocznie podjąć decyzję o uśmierceniu z konieczności w celu skrócenia cierpienia tego zwierzęcia.

W przypadku wątpliwości, co do potrzeby uśmiercenia, osoba odpowiedzialna zobowiązana jest do niezwłocznego skonsultowania się z lekarzem weterynarii, który oceni, czy zwierzę powinno zostać poddane uśmierceniu.

1. Stan zdrowia świń, w którym można bez konieczności konsultacji z lekarzem weterynarii dokonać uśmiercenia::

- prosięta z poważnymi wrodzonymi wadami rozwojowym (np. zarośnięty odbył) i nie roją na przeżycie;
- prosięta, które doznały trwałych urazów podczas porodu lub po porodzie;
- prosięta, które są przedwcześnie urodzone, mają brak odruchu ssania oraz obniżoną temperaturę ciała (poniżej 36⁰C u noworodków), bardzo niską wagę urodzeniową (<700g) i nie roją na przeżycia;
- zwierzęta, które uległy urazom jak złamania kończyn, kręgosłupa czy z głębokimi ranami, ze szczególnym uwzględnieniem ran z otwarciem jamy ciała, wycięcia narządów wewnętrznych;
- prosięta z brakiem odruchu ssania;
- zwierzęta niezdolne do jedzenia i picia;
- zakażenia stawów z przewlekłą utratą masy ciała;
- wielonarządowe uszkodzenia ciała w przypadku katastrof (zawalenia się budynków, pożar, itd.).

2. Stan zdrowia świń, w którym wymagana jest konsultacja z lekarzem weterynarii (osobista wizyta lekarza weterynarii w gospodarstwie (zakładzie) lub konsultacja zdalna, przy użyciu środków komunikowania na odległość), co do leczenia zwierzęcia bądź uśmiercenia:

- podejrzenie choroby zakaźnej;
- zwierzęta z przepuklinami (w tym przepuklinami z ropniem, obrzękiem lub ciągłym wysiękiem);
- zwierzęta, u których obserwuje się np.:
  - objawy neurologiczne;
  - kulawizny umiarkowane do ciężkich, w tym uszkodzenia rąk uniemożliwiające poruszanie się;
  - zapalenia wielostawowe z utratą masy ciała;
  - przewlekłą utratą masy ciała;
  - amputacje uszu, ogona lub pogryzienia boków ciała z rozwijającym się zakażeniem;

- poporodowy rozwój przepukliny: mosznowej, pachwinowej lub pępkowej;
  - biegunkę z odwodnieniem;
  - objawy niewydolności układu oddechowego, wycieki i wysięki z nosa, oczu;
  - niefizjologiczny wypływ z dróg rodnych macior,
  - raptowny spadek łaknienia, pragnienia.
- zwierzęta słabe lub wycieńczone, które nie mogą się poruszać lub są zagrożone utratą zdolności poruszania się przy często dodatkowym braku chęci do jedzenia lub picia utrzymującym się 24h lub dłużej.

UWAGA: W przypadku wystąpienia u świń objawów wskazujących na podejrzenie wystąpienia choroby zakaźnej podlegającej obowiązkowi zwalczania, np. ASF, CSF wymagane jest każdorazowo poinformowanie o tym fakcie Inspekcji Weterynaryjnej. Objawy mogące wskazywać na ASF:

- wysoka gorączka,
- zmiany na skórze: sinica, szczególnie skóry uszu, brzucha i boków ciała, wybroczyny, zaczerwienienia,
- duszność,
- pienisty wypływ z nosa,
- biegunka często z domieszką krwi,
- wymioty,
- ronienia u prośnych loch,
- objawy neurologiczne, np. podniecenie, drgawki mięśni, niedowład zadu, skurcze kloniczno-toniczne.

V. Kwalifikacje osób odpowiedzialnych

Zgodnie z przepisami rozporządzenia 1099/2009 nie jest wymagane posiadanie świadectwa kwalifikacji do uśmiercania z konieczności. Rekomenduje się jednak i powinno to być dobrą praktyką w każdym gospodarstwie (zakładzie), aby osoby dokonujące uśmiercania z konieczności odbyły szkolenie w tym zakresie, w tym co do zalecanych metod uśmiercania z konieczności, które są wymienione w załączniku 1 do rozporządzenia (WE) nr 1099/2009, zakończone uzyskaniem zaświadczenia/certyfikatu,

potwierdzającego zdobycie stosownej wiedzy w tym zakresie. Szkolenia powinny być przeprowadzane w porozumieniu z PLW przez osoby posiadające kwalifikacje do ich prowadzenia.

VI. Metody uśmiercania

Koniecznym jest stosowanie ogłuszania i metod uśmiercania wskazanych w załączniku I do rozporządzenia 1099/2009, których właściwe zastosowanie pozwala oszczędzać zwierzętom wszelkiego niepotrzebnego bólu, niepokoju lub cierpienia. Wszystkie metody uśmiercania z konieczności wskazane w tym rozporządzeniu są równoważne. Wybór najodpowiedniejszej metody zależy od wielkości zwierząt, specyfiki i możliwości technicznych w gospodarstwie (zakładzie) oraz doświadczenia i wiedzy osoby dokonującej uśmiercenia z konieczności.

Każda eutanazja, zabicie powinna być odnotowana w odpowiednim rejestrze z podaniem liczby zwierząt, przyczyny oraz użytej metody z podaniem parametrów.

VII. Procedury wewnętrzne w gospodarstwach

Rekomenduje się ustanowienie w każdym gospodarstwie (zakładzie) utrzymującym świnie, procedury stanowiącej przewodnik operacyjny dla właścicieli, kierowników i personelu. Przewodnik powinien obejmować tzw. zasady dobrej praktyki związane z uśmiercaniem zwierząt z konieczności i wyborem metod dla konkretnej jednostki operacyjnej, uwzględniającej profil hodowanych zwierząt (typ, waga i wiek zwierzęcia). Celem takiej procedury jest zapewnienie przestrzegania dobrostanu zwierząt przez pracowników gospodarstwa. Dodatkowo procedura powinna obejmować strategię zarządzania w celu zmniejszenia potrzeby uśmiercania oraz opisywać wybrane metody ogłuszania i uśmiercania świń w gospodarstwie (zakładzie) zgodne z rozporządzeniem 1099/2009 oraz zalecenia dla pracowników w tej kwestii.

VIII. Sprzęt i urządzenia

Sprzęt i urządzenia używane do ogłuszania zwierząt powinny posiadać specyfikację techniczną sporządzoną przez producenta oraz opis produktu ze wskazaniem sposobu użycia. Sprzęt powinien być sprawny i poddawany okresowym przeglądom. Przeglądy powinny być udokumentowane zaświadczeniem wydanym przez osobę uprawnioną do dokonania takiego przeglądu.

Sprzęt i urządzenia zakupione, dopuszczone do użytku i/lub poddane przeglądowi okresowemu w jednym z Państwach Członkowskich są dopuszczone do używania na terytorium Polski.

Krzysztof Jażdżewski

/podpisano elektronicznie/

